

10. Реєстр професійних спілок та їх об'єднань. Департамент державної реєстрації та нотаріату Міністерства юстиції України URL: <http://ddr.minjust.gov.ua/files/main/publication/Реєстр%20професійних%20спілок%20та%20їх%20об'єднань.pdf>

Ключові слова: профспілка, функціонування профспілок, громадянське суспільство, соціальне партнерство.

Ключевые слова: профсоюз, функционирование профсоюзов, гражданское общество, социальное партнерство.

Key words: trade union, functioning of trade unions, civil society, social partnership.

СЛОВСЬКА ІРИНА ЄВГЕНІВНА

Національний університет водного господарства та природокористування,
професор кафедри конституційного права та галузевих дисциплін,
доктор юридичних наук, доцент

СТАБІЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО – ЗАПОРУКА КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ

У вирішенні завдань державного будівництва важлива роль належить вітчизняному законодавству, яке на всіх етапах розвитку нашої країни покликане незмінно слугувати інтересам народу. Воно юридично закріплює соціально-економічні, політичні завоювання народу, забезпечує широкі демократичні права і покладає на людей (не лише громадян) відповідальні обов'язки перед суспільством, визначає порядок організації й діяльності державних органів. Отже, в узагальненій, концентрованій формі законодавство виражає волю народу, основні напрямки політики керівної політичної сили і держави, забезпечує рух суспільства по заданому курсу.

Сила законодавства, його вплив на успішне перетворення в життя позиції державного апарату полягає в тому, що правові акти приймаються і втілюються на практиці при безпосередній участі трудящих мас на демократичних засадах. Інститути громадянського суспільства покликані брати активну участь в обговоренні законопроектів; їх думка повинна враховуватися на всіх етапах підготовки нових законів й удосконалення існуючих.

Українське законодавство проходить складний шлях розвитку і, маємо надію, сформується як високо розвинена правова система. Проте важливого значення у розвитку верховенства права надається Основному закону, ухвалення якого завершило початковий етап державотворення новітнього періоду після проголошення незалежності України у 1991 році. Ця історична подія започаткувала створення вітчизняного законодавства нового ґатунку, орієнтованого на кращі європейські зразки. Прийнята у червні 1996 року Конституція законодавчо закріпила перемогу проєвропейської соціально-політичної організації суспіль-

ства, що склалася на той час, передбачила подальший розвиток системи права.

Загальновизнано, що Конституція – Основний Закон держави, наділений найвищою юридичною силою, який закріплює основні принципи державного ладу, вищі правові гарантії прав і свобод людини й громадянина, а також структуру і взаємовідносини органів державної влади та управління [1, с. 65]. Це нормативно-правовий акт виключної дії, який поширює свій ідейно-політичний, морально-психологічний, юридичний вплив на всі сфери життєдіяльності суспільства. Це фундаментальна база чинного законодавства, безпосереднє джерело національного права, яке спрямовує розвиток правової системи, встановлює процедури і акти нормотворчості, суттєво позначається на механізмі реалізації норм права. Як зауважує В. М. Селіванов, “Конституція України становить політико-юридичний фундамент не лише сучасних, але й майбутніх демократичних перетворень у суспільних відносинах, політико-юридичну основу відродження українського громадянського суспільства, формування його демократичної правової системи, розвитку соціальної, правової держави, національного законодавства” [2, с. 63].

Варто підкреслити, що Конституція України 1996 року відповідає світовим стандартам конституціоналізму. Проте, сам факт прийняття Конституції – тільки початок реформування суспільства на демократичних засадах. Відповідно втілення її приписів потребує узгодженої праці владних і самоврядних структур держави. Легітимність, народність Основного Закону виявляються, насамперед, у тому як його потенціал реально “працює” на забезпечення прав і свобод людини й громадянина [3, с. 165].

Критикувати Конституцію України з приводу її змісту, структури – справа проста, оскільки давно точаться претензії щодо цих особливостей і реалізуються на практиці прагнення політиків змінити окремі норми документа. Ухвалювати цілком новий правовий акт, концептуально змінений і за змістом, і за формою є не на часі. Основні функції – закріплення концептуальних основ держави та суспільства, правового статусу особи, територіального устрою; виховання громадян в дусі поваги до загальноцивілізаційних цінностей еволюції суспільства на принципах пріоритету і захисту інтересів людини й громадянина – чинною Конституцією України виконуються. На її основі ґрунтуються прийняті Верховною Радою України та іншими органами публічної влади важливі правові акти з різних галузей права, які мають вагоме значення для подальшого розвитку демократії, зміцнення законності і правопорядку.

Сучасний етап державного будівництва характеризується інтенсивним розвитком законодавства. Складний багатогранний процес суттєвих змін законів та інших правових актів часто позначений відсутністю логічності, наукової обґрунтованості, однозначності. І пояснити таку ситуацію постійним активним розвитком суспільних відносин, які переростають межі чинного законодавства, неможливо. Нові докумен-

ти повинні глибше і повніше регулювати відповідні правовідносини, але для цього не слід постійно змінювати Основний закон.

Дійсно, суть перетворень, що мають місце в Україні, зводиться до створення правової моделі оновленого суспільства і суверенної держави. Темпи і масштаби політичних, соціально-економічних реформ зумовлюють активізацію конституційного регулювання. Останнє тісно пов'язане з проблемою реалізації Конституції, що становить серцевину конституціоналізму як теорії і практики конституційного будівництва [3, с. 165]. Проте, Конституція є правовим актом загального характеру, що містить принципи, декларації інструментального характеру без надмірної деталізації нормативних положень. Така “перевага” дозволяє вести мову про відносну стабільність і, водночас, гнучкість Конституції.

Стабільність забезпечується особливим, ускладненим порядком внесення до неї змін і доповнень. Зокрема, Конституція України не може бути змінена, якщо, по-перше, новації передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини й громадянина або якщо вони спрямовані на ліквідацію незалежності чи порушення територіальної цілісності України (ч. 1 ст. 157 Конституції України), по-друге, Конституція України взагалі не може бути змінена при настанні певних обставин – в умовах воєнного або надзвичайного стану (ч. 2 ст. 157 Конституції України), по-третє, положення Конституції України, які закріплюють засади конституційного ладу України, форми народного волевиявлення, порядок зміни Конституції України можуть бути змінені лише шляхом всеукраїнського референдуму, що призначається Президентом України, по-четверте, зміни до інших положень Конституції України вносяться Верховною Радою двома третинами голосів від її конституційного складу (ст.ст. 155-156 Конституції України).

Характерною рисою Основного закону є чітке визначення його юридичного верховенства, що означає пріоритетне становище в системі національного законодавства України, вищу юридичну силу стосовно всіх інших правових актів. Крім того, Конституція України характеризується верховенством не тільки стосовно актів національного законодавства, а й міжнародних договорів. Саме тому для адекватного правового регулювання суспільних відносин важливим є гармонійне поєднання і рівномірний розвиток конституційних положень й галузевого законодавства, їх тісний взаємозв'язок та взаємообумовленість. Отже, гнучкість Конституції дозволяє істотно підвищувати її ефективність як правового регулятора функціонування держави і суспільства.

На якість реалізації конституційних норм впливає низка різноманітних умов: політичні, соціально-економічні, організаційні, нормативні фактори, рівень правової культури населення та посадових осіб державного апарату, історичний етап розвитку суспільства, відсутність теоретичних засобів для реалізації Конституції та інші моменти об'єктивного й суб'єктивного характеру [слов, с. 170]. Тому, зважаючи на ці причини, зміни Конституції мають бути продуманими і виваженими, адже вони спричиняють переформатування правової реальності

і не завжди здатні забезпечити адекватну відповідь очікуванням потенційних реформаторів та й інститутів громадянського суспільства загалом. Розвиток Конституції у вигляді внесення постійних змін і доповнень є шляхом породження проблем, нездатних гармонізувати, інтегрувати законодавство і правову систему.

Оскільки суспільство потребує не лише Конституції, але й ефективного та стабільного механізму її охорони та захисту, гарантом конституційних положень постає діяльність усіх державних органів та посадових осіб, яка здійснюється ними шляхом застосування різних правових засобів у межах делегованої компетенції. Проте, головним структурним елементом у системі охорони та захисту Конституції є Конституційний Суд України – спеціальний орган конституційного контролю і конституційного правосуддя. Специфічна функція останнього полягає в забезпеченні верховенства Конституції серед інших нормативних актів, її прямого, безпосереднього впливу на діяльність суб'єктів суспільних відносин. Своєрідність Конституційного Суду України виявляється у тому, що: 1) конституційний контроль є однією з основних його функцій; 2) він займає в судовій системі автономне становище; 3) його рішення є остаточними і загальнообов'язковими, мають, як правило, вагомe правове обґрунтування.

Отже, Конституційний Суд України має чітку визначеність функцій і, не зважаючи на певну проблематичність механізму виконання рішень, цей орган є одним із найбільших досягнень після прийняття самої Конституції [3, с. 152, 164], адже сприяє розвитку і удосконаленню законодавчої діяльності без потреби зміни Основного закону.

Список використаної літератури:

1. Баглай М. В. Конституционное право Российской Федерации: учебник. – Москва: НОРМА–ИНФРА-М, 1999. – 776 с.
2. Селіванов В. М. Діалектика взаємодії принципів верховенства права і верховенства закону в процесі запровадження положень Конституції України // Теоретичні та практичні питання реалізації Конституції України: проблеми, досвід, перспективи: Матеріали конференції, 25 червня 1997 р., м. Київ. Упорядник Ю. М. Грошевий. – Харків: Право, 1998. – С. 63–72.
3. Словська І. Є. Український конституціоналізм: етапи становлення і розвитку: дис. ... кандидата юрид. наук: спец. 12.00.02 / Словська Ірина Євгенівна. – Київ, 2004. – 213 с.

Ключові слова: конституціоналізм, Конституція, правова держава, законодавство, право, демократія.

Ключевые слова: конституционализм, Конституция, правовое государство, законодательство, право, демократия.

Key words: constitutionalism, Constitution, legal state, legislation, law, democracy.